

Michał Paszkowski, Damian Szacawa

Sektor energetyczny państw nordyckich: reakcje przedsiębiorstw i rządów na inwazję Rosji na Ukrainę

Państwa nordyckie w sposób jednoznacznie negatywny oceniają atak Rosji na Ukrainę, co ma swoje przełożenie na wymiar energetyczny. Działania są podejmowane zarówno przez przedsiębiorstwa energetyczne, jak i poszczególne rządy. Ich efektem będzie ograniczenie kooperacji z Rosją i większa koncentracja na działaniach służących zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego w Europie (eksport gazu ziemnego przez Norwegię). Temu też będzie służyć długofalowa strategia tych państw na rzecz rozbudowy krajowych mocy wytwórczych w zakresie odnawialnych źródeł energii.

Błyskawiczne reakcje... Atak Rosji na Ukrainę wywołał falę dyskusji w państwach nordyckich, dotyczącą znaczenia Rosji jako dostawcy surowców energetycznych. Wprowadzony dotychczas pakiet sankcji (zob. więcej: [„Komentarze IEŚ”, nr 539](#), [„Komentarze IEŚ”, nr 540](#)) jest akceptowany przez społeczeństwa tych państw. Niemniej, o ile rządy tych państw nie zdecydowały się na wprowadzenie formalnego zakazu współpracy w obszarze energii z Rosją, o tyle kluczową rolę w tym względzie odgrywają przedsiębiorstwa, które samodzielnie podjęły decyzję o ograniczeniu lub wstrzymaniu kooperacji. W tym kontekście firma Neste z Finlandii już 28 lutego 2022 r. poinformowała, że nie będzie zawierać nowych kontraktów na zakup ropy naftowej oraz paliw z Rosji (zrealizowano jedynie dostawy oleju napędowego zakontraktowanego wcześniej). W tych okolicznościach firma nie planuje także kontynuacji importu surowca do rafinerii w Porvoo. Nastąpiło również ograniczenie dostaw paliw drogą kolejową (ok. 20%), przy czym dodatkowo zmiany wprowadzono w zakresie rodzaju importowanych paliw. Zmniejszono zatem import oleju napędowego i benzyny surowej (do firm Neste i Borealis), natomiast zwiększono dostawy LPG, paliwa lotniczego oraz niektórych półproduktów na instalacje rafineryjne. Podobną decyzję co Neste podjęła firma Preem ze Szwecji, która wstrzymała import ropy naftowej z Rosji i nie planuje zakupu nowych ładunków do zakładów w Lysekil i Göteborg. Także firma Equinor z Norwegii podjęła działania w kierunku wycofania się z rynku rosyjskiego w zakresie obszaru poszukiwań i wydobycia¹. Obecna produkcja odgrywała marginalną rolę w ramach aktywów wydobywczych, a firma działa głównie na rynku Upstream w Norwegii.

Dla państw nordyckich Rosja nie jest kluczowym dostawcą paliw. Do Finlandii i Norwegii importowany jest przede wszystkim olej napędowy (zapewnia ok. 6% krajowego zapotrzebowania) i ciężki olej opałowy, a zakłady rafineryjne w Szwecji kupują głównie benzynę surową do produkcji paliw. Finlandia, Norwegia i Szwecja importowały w 2021 r. ok. 11 mln ton ropy naftowej i paliw z Rosji, co odpowiadało łącznie 3% eksportu paliw przez Rosję. Większość stanowiła ropa naftowa. Rafinerie w regionie zdecydowały się na wstrzymanie importu surowca z Rosji i obecnie zaopatrują się w gatunki porównywalne, które są dostępne na rynku.

W odniesieniu do gazu ziemnego wśród państw nordyckich najbardziej uzależniona od dostaw tego surowca jest Finlandia (import z Rosji zapewnia 78% krajowego zapotrzebowania). Także Szwecja kupuje gaz ziemny z Rosji, ale udział w bilansie energetycznym jest niewielki i wynosi jedynie niecałe 3%. Dlatego też, mimo że z Rosji pochodzi 50% gazu ziemnego, to rozwinięta infrastruktura pozwala na dywersyfikację źródeł dostaw. W innej sytuacji znajduje się Norwegia, która jest eksporterem gazu ziemnego i planuje zwiększyć eksport do Europy w najbliższych miesiącach.

¹ Firma jest współwłaścicielem m.in. złoża ropy naftowej Kharyaga oraz posiada udziały w trzech spółkach typu joint venture wspólnie z Rosneft.

...oraz średnioterminowe działania i długoterminowe strategie. Decyzje polityczne podejmowane przez rządy państw nordyckich w związku z szeroko zakrojonym planem energetycznym UE, przedstawionym 8 marca 2022 r., mającym na celu zmniejszenie zależności od Rosji, wpływają na przedsięwzięcia biznesowe realizowane w perspektywie średnioterminowej. Po tym, jak minister ds. energii, klimatu i zaopatrzenia Danii Dan Jørgensen wskazał na konieczność przyspieszenia procesów wydawania pozwoleń związanych z inwestycjami w morską energetykę wiatrową, Ørsted i ATP zaapelowały, aby dwukrotnie zwiększyć moc planowanej inwestycji budowy sztucznej wyspy energetycznej na Morzu Północnym. Dzięki temu możliwe będzie wytworzenie „zielonej energii” dla 20 mln gospodarstw domowych w Europie. Przetarg na budowę wyspy, w którym zamierza wystartować konsorcjum Ørsted i ATP (we współpracy z trzema firmami: Aarsleff, Bouygues Travaux Publics i Van Oord), powinien zostać ogłoszony w 2023 r. Inwestycja ta koreluje z nową strategią Danii, dotyczącą rozwoju technologii wykorzystującej zieloną gospodarkę wodorową „Power-to-X”, zaakceptowaną 5 marca 2022 r. przez Riksdag. Zgodnie ze strategią, wpisującą się w tzw. zieloną dyplomację (zob. więcej: [„Komentarze IeŚ”, nr 192](#)), Dania zamierza przeznaczyć 1,25 mld DKK (niecałe 170 mln EUR) na inwestycje umożliwiające osiągnięcie zdolności do elektrolizy 4-6 GW mocy w perspektywie do 2030 r. Zieloną energię zamierza wykorzystywać również szwedzki Northvolt, który ogłosił plany budowy nowej fabryki baterii litowo-jonowych w Heide w Szlezwiku-Holsztynie w północnych Niemczech. Inwestycja o wartości 4 mln EUR pozwoli na produkcję baterii o łącznej mocy produkcyjnej 60 GWh rocznie.

Agresja Rosji na Ukrainę na nowo ożywiła również debatę na temat taksonomii. Jeszcze przed inwazją, w trakcie spotkania, do którego doszło 21 lutego 2022 r. pomiędzy premier Danii Mette Frederiksen a premierem Hiszpanii Pedro Sanchezem, podkreślano, że wraz z Austrią i Luksemburgiem państwa te sprzeciwiają się planom UE, aby traktować projekty związane z gazem ziemnym i energią jądrową jako zielone inwestycje. Było to zgodne z dotychczasową polityką socjaldemokratów w Danii oraz spójne z najnowszą strategią polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, przyjętą pod koniec stycznia 2022 r. (zob. więcej: [„Komentarze IeŚ”, nr 536](#)). Wprawdzie nie ma jeszcze oficjalnej zmiany polityki, ale ostatnie wypowiedzi ministra D. Jørgensena wskazujące, że przejście na „zieloną energię” nie może odbywać się kosztem bezpieczeństwa Danii oraz jej sąsiadów, świadczą o wielce prawdopodobnej zmianie stanowiska. Tym samym projekty z zakresu budowy elektrowni jądrowych mają coraz większe szanse na uzyskanie korzystnych warunków finansowania. Nie dotyczy to jednak projektów, w których uczestniczą przedsiębiorstwa z Rosji – 25 lutego 2022 r. minister gospodarki Finlandii Mika Lintilä zapowiedział, że nie wyrazi zgody na wydanie pozwolenia na budowę elektrowni jądrowej przez fińsko-rosyjskie konsorcjum Fennovoima (34% udziałów ma RAOS Voima Oy, fińska spółka zależna Rosatomu) na półwyspie Hanhikivi w pobliżu Pyhäjoki w północnej Finlandii. W dniu 24 lutego 2022 r. również szwedzka firma Vattenfall poinformowała o zawieszeniu współpracy z rosyjską spółką TVEL, która od 2018 r. była jednym z dostawców paliwa nuklearnego do reaktorów w Ringhals i Forsmark.

Działania w perspektywie średnioterminowej wpisują się w długoterminowe strategie państw. Pomimo widocznych różnic wśród państw nordyckich pod względem zasobów energetycznych, które przekładają się na strukturę źródeł energii, państwa te prowadzą podobną politykę klimatyczną oraz energetyczną (zob. więcej [„Prace IeŚ”, nr 5/2020](#)). Wszystkie państwa nordyckie ustanowiły cele krajowe w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, są stronami Protokołu z Kioto oraz porozumienia paryskiego. Dodatkowo nordyccy członkowie UE, tj. Dania, Szwecja i Finlandia, mają wspólnotowe zobowiązania w zakresie ograniczenia emisji, a Norwegia dobrowolnie uczestniczy w polityce klimatyczno-energetycznej UE. Ich obecnie obowiązujące polityki klimatyczne zakładają osiągnięcie neutralności klimatycznej w perspektywie do 2035 r. (Finlandia), 2045 r. (Szwecja) lub do 2050 r. (Dania i Norwegia).

Wnioski

- Wśród państw nordyckich kluczowe znaczenie dla bezpieczeństwa energetycznego nie tylko państw regionu, ale całej Europy mają działania podejmowane przez Norwegię. Wysoki poziom eksportu gazu ziemnego z tego państwa w kolejnych latach powinien zostać utrzymany, przy czym kierunki przesyłu ulegną zmianie wraz z budową gazociągu Baltic Pipe.

- Państwa nordyckie popierają decyzje państwowych przedsiębiorstw w sprawie zmniejszenia zależności od paliw kopalnych importowanych z Rosji. Jednocześnie podejmują działania długoterminowe na rzecz przyspieszenia transformacji energetycznej i przejścia na „zieloną energię”.
- Inwestycje na Morzu Północnym i Morzu Bałtyckim, duńskie projekty realizowane w ramach strategii wodorowej oraz budowa fabryk systemów magazynowania energii w Gdańsku i Heide mają wypełnić luki, w których energia elektryczna pochodząca z OZE zastąpi paliwa kopalne. Tego typu inwestycje mają umożliwić zmianę bilansu energetycznego, a tym samym dywersyfikację źródeł pozyskiwania energii.